

neumorno delujoči gosp. Matej Močnik o tem še bolj natančno in specielno poročal. In zdajci se je to tudi zgodilo. Posnamemo naj s tega le glavne točke. Društvo šteje 70 udov, premoženja ima v obligacijah 35.850 gold., gotovine pa 1325 gold. 25 $\frac{1}{2}$ kr., tedaj skupaj 37.175 gold. 25 $\frac{1}{2}$ kr. Lep denar to za tako majhno-številno društvo! Podpore je dobilo to leto 8 vdov in 18 sirot, vsi skupaj 950 gold. 25 kr. Akoravno to ni velika svota, pride vendar na vsacega povprek nad 36 gold. na leto, kar je na deželi že precejšnja pomoč. Za pregledovalce računov voljeni so bili gospodje Papljar, Suhadobnik in Kovšca, in ker je bilo vse v tako lepem in natančnem redu najdeno, ni bilo tudi potreba veliko razgovorov in debat. Gosp. Nikolaj Stanonik zahvalil se je v imenu nazočnih udov s toplo besedo gosp. prvosedniku in gosp. blagajniku za oskrbovanje društvenega premoženja, ter je nasvetoval, naj zbor per acclamationem izreče željo, da sedanji odbor ostane nespremenjen, in sicer: prvosednik preč. gosp. prošt dr. Anton Jarc, podpredsednik gosp. Andr. Praprotnik, blagajnik in tajnik gosp. Matej Močnik, odborniki pa: gospodje Jan. Borštnik, Jern. Čenčič, Fr. Govekar, Bl. Kuhar, Fr. Praprotnik in Iv. Tomšič. Z navdušenim pritrdjenjem se je tako tudi zgodilo.

Mi temu nimamo družega dostaviti, kot željo: naj bi pristopilo k društvu še kaj več udov. Število 70 ni ravno majhno, moglo bi pa še dokaj več biti. Za vlo-ženi mali vsakoletni donesek so, kakor smo zgorej povedali, dobili podpirani letos počez vsak nad 36 gold., kar je 5odstotna obrest od 700 gld. Učitelji pri splošni dragini našega časa svojim res ne morejo nakladati denarja na kup, zdatno letno podporo pa jim lahko zagotovijo, ako primerno majhni donesek na leto pri „vdovskem učit. društvu“ redno vkladajo. Previdenim in skrbnim gosp. učiteljem zadostile bodo te kratke besede, — z drugimi pa, naj si bodo potem že oholeži ali nerodneži, se ne menimo. (Dal. prih.)

Slovstvene stvari.

Jezikoslovni razgovor.

(Konec.)

Iz Rusije 24. avg. — 7. —

Ako se hočete k slavjanstvu vrniti — nadaljuje moj prijatelj — imate samo dve poti: eno okolno in problematično, druga bila bi ravna in naravna. Ako Slovenci upate, da vam bo skoro mogoče politično združiti se, se ve da pod Habsburško dinastijo, z vašimi bližnjimi sosedi Srbohrvati, tedaj možko naprej! Sprejmite, a ne po koščekih, ampak celi njihov oficijalni in literaturni jezik. Vendar ne zabite, da ta pot je problematična; vi plavate na malenkem trhljem čolniciu po burnem morji, vi iščete rešitve iz potopa na ravno takem Hrvaškem čolniciu; al tudi na njihov čolnič oteti se, vam ne bo lahko: Nemci in Lahi vas ne bodo tako z lepa pustili k Hrvatom, in pri tem tudi ni zabiti, da Srbi in Hrvati nikdar ne bodo družni in edini. A ravna in naravna pot bi bila, oteti se na slavjansko-rusko ladijo (ponavljam vam zopet in zopet: jaz ne govorim o političnem združenju z Ruskim narodom, vi ostanete, kakor ste bili vselej, verni državljani vaše Avstrijske države), le v svojo literaturo sprejmite ves Ruski literarni jezik, vendar svojega narodnega jezika ne urezavajte in ne krpajte ga z nepotrebnimi tujimi besedicami; vsaj vam je že Koseski veleval: „Jezik očistite peg, opilite gladko mu rujo, — kar je najetega v njem, dajte sosedu nazaj!“ Vaš narodni jezik pod uplivom više li-

terature se bo polagoma sčasoma po naravni poti bližal čistemu slavjanskemu literarnemu jeziku. Tako bi se vašemu narodu odprl cel nov duševen svet, vaša mladina prejela bi zadosti prigodne jej duševne hrane.“

To je lahko misliti in tudi reči, Boris Vladimirovič, al težko je izpeljati.

„Hoteti je treba, odločiti se!“

Ne, naša mladina sploh se ne more učiti Ruskega jezika, to je le sem ter tje posamesnim osebam mogoče; šol, v katerih bi se učil Ruski jezik, nikdar ne privolijo.

„A laškega, angleškega, francoskega se uče?“

Kolikor je komu ugodno, celó silijo jih!

„Zakaj pa Ruskega ne? V ustavni, svobodni, liberalni Avstriji se mladina ne sme učiti kacega jezika!! Celó v naši avtokratično-birokratični Rusiji si lahko vsaka vas, če le hoče, omisli šolo z učiteljem, ako hoče, Turškega in Magjarskega jezika! noben birokrat se v jezično učenje ne vmešava. Ne, ne, Nikifor Nikolajič, tega vam ne verjamem. Slovenci bi samo morali tirjati, da vam vlada ustanovi pri vsaki gimnaziji, kakor za druge, tako tudi za Ruski jezik katedro, ako se le najdejo mladenči, želeči učiti se ga. Jaz mislim, da to je le vaš izgovor, ker vam je prijetno tisto, česar ste se navadili.“

Boris Vladimirovič, vi me žalite, to ni res, slovenski narod ljubi in spoštuje tudi vse, kar je v Rusiji hvalevrednega!

„Ne, ne, Nikifor Nikolajič, ne varajte me, ali morda tudi samega sebe! Poglejte, v tej le jezikoslovni stvari, ki se tukaj: ali u ali v imenuje, se govori o Srbih, o Hrvatih, o Čehih, o Poljaki, celó o Angleškem w, le o Rusih se molči, kakor da bi mi ne bili Slavjani, ali kakor da bi nas čisto ne bilo na svetu. Nikifor Nikolajič, jaz dobro poznam Česko literaturo, ki se tako mogočno dela, da je noben Praški Čeh boljše poznati ne more, poznam tudi Poljsko in Srbsko, z vašo slovensko sem se seznanil tukaj pri vas, iz Slovenske in Srbske lahko pa sklepam, kakošna mora biti Hrvaška literatura. Ako primerjam vse te literature z našo Rusko, z mirno vestjo rečem, da, kakor je vas drugih Slavjanov komaj peti del Ruskega naroda, tako vse vaše literature skupaj so komaj petdeseti del naše Ruske literature. Zato menim, da bi vi latinsko-nemški Slavjani lahko nekoliko nižje stopili z dozdevne gore Evropejske omike, da bi ne gledali z visoka na nas Ruse, ampak da si naravnost v oči pogledamo.“

Zadosti, zadosti, Boris Vladimirovič!

„Pozvolite, Nikifor Nikolajič, še besedico vam reči: zapišite si moje opazke o u ali v ter izvolite seznaniti Slovence z njimi. Mi Slavjani, sinovi ene matere Slave, ne smemo tako govoriti: „Kdo lahko brez družega“, ampak o vsacem vprašanji se mora zaslišati mnenje vseh, večina pa bo merodajna. O tem dajte znati v Ljubljano, drugače ne bom hodil ob sredah k vam v gostje. Proščajte, Nikifor Nikolajič!“

Kakor vidite, dragi mi bratje Slovenci, jaz sem se potezal, kolikor je bilo v moji moči, za predlog g. M. „sine ira et studio“; ali Boris Vladimirovič misli, da me je hentano našeškal; na zadnje se je poslovil s takim žuganjem. Bogme, to ni, da ne bi pomenilo nič.

Slovensko književstvo.

* *Slovanščina v romanščini*. Spisal Davorin Terstenjak. Natisnila tiskarnica družbe sv. Mohora v Celovcu. Založil pisatelj.

To je naslov novi knjižici, katero naš Terstenjak s sledečim predgovorom na beli dan pošilja:

„Ti članki so podatki k mojim razpravam, katere so bile pod naslovom: „Slovanski elementi v venetščini“ v Letopisih Matice slovenske 1874., 1875., 1876. in 1877. objavljene.

Prebravši in preučivši mojstra Dieza, našel sem mnogo besed, o katerih izvrstni Diez razlagaje jih sam pové, da ne zna za njihov vir in početek, mnogo zopet, o katerih Diez sam dvomi, je-li je njegova razlaga istinita. Te besede sem skušal iz slovanščine razložiti, zato sem dal svoji knjižici naslov: „Slovanščina v romanščini“.

Vem, da se ne bom imel samo s filologi, nego tudi s historiko boriti, a tolažil me bode Goethejev izrek: „einer neuen Wahrheit ist nichts schädlicher, als ein alter Irrthum“. Kakor šče v filologiji nismo prišli do nepoklicivnih rezultatov, šče manje v zgodovini, jaz pa nésem prvi, in tudi ne bom zadnji, ki so in bodo trdili, da so na jugu in zapadu Evrope uže preje Slovani stanovali, kakor sedanja historična šola uči.

Kolikor mi moje razmere dopuščajo, nésem preziral rezultatov, do katerih so prišli kritični filologi, pri dvomljivih in nedoločenih razlagah sem pa šel svojo pot, in pred očmi imel izrek sv. Avgušтина: ut somniorum interpretatio ita verborum origo pro cuiusque ingenio judicatur“. —

Gotovo bilo bi odveč, obširno govoriti o tega našega domoljuba trudoljubivem delovanju na polji domačega starinarstva, kateremu je še odprt širok prostor, da-si vidimo le malo mož, delujočih na njem. Gosp. Terstenjak je eden onih domorodcev, kateri vse svoje izvanredne dušne kreposti posvečuje preiskavi staroslovanske dōbe in nje jeziku, in zato bodo tudi študije v tej najnovejši njegovi knjižici filologom zanimive. Kar nas še posebno veseli pri častitem veteranu slovstvenem, je poleg njegove obširne učenosti tudi njegova oskromnost, kateri daje najlepši izraz v gori navedenem predgovoru. Naj tedaj najnovejše to delo našega Davorina pride v roke vsem učenjakom, ki slovanščini ledino kopljejo na tem malo obdelanem polji.

Pogled v dežele Evropske Turčije.

Statistično-narodopisni podatki o sandžaku Sereskem.

(Konec.)

Grški živelj nahaja se razen omenjenih krajev in razen polotoka Chaleidike še na jugu Macedonije v nekaterih vaséh Verijskega okraja, v Kožani, Šočisti in v Anaseliškem okraji. Grki živijo sicer tudi po drugih mestih, al jih je malo.

Med Kavalo, ki se je v zadnjem času pogosto imenovala, in pa starim Amfipoljem vleče se ob morju mali okraj Pravište z 12 seli, od katerih so samo 4 kristijanska in sicer Grška, ostala pa Turška, ki pa, kakor se je povedalo, pomaški, to je, bolgarski govoré.

V mestu Seresu se narodnosti niso mogle natanko razločiti ter so se le po priliki naznačile, al toliko je gotovo, da je tu Grkov najmanj, a velika večina da je bolgarska in vlaho-cincarska. Poslednji (Vlaho-Cincari) preselili so se le-sem ob času grškega punta iz Tesalije, Epira in drugih krajev.

Bolgarski jezik se govori proti jugo-zahodu do Kesrja (Kostura) in do epirske meje, da, on sega na nekaterih mestih, kakor pri Korici (Gjordji), celó čez njo; proti zahodu je razširjen z one strani Ohriškega jezera in obsega celo Dibro. Proti stari Srbiji dviga se na Šaro-planino (Šar-Dagh); sela na tej pla-

nini, sicer večidel poturčena, govoré bolgarski, kakor sela na Rhodopskih gorah. *)

Izza Vranje prodira v Gulanski okraj, kjer je 12 bolgarskih in 12 ščipetarskih vasi; od tod do Leskovca in Niša govori se navadno bolgarski. Bolgari živijo tudi v Srbiji, tje do Paračina in Čuprije na Moravi; utegne jih biti kakih 200.000, posebno v Negotinskem in Aleksinskem okrožji. Na celem prostoru med Varno, Drinopoljem, Nišem, Pirotom, Solunom in Ohrido govori se eden ter isti bolgarski jezik. — Tako stojé te stvari po izjavah g. Verkovića, ki tudi potrjuje, kar sem jaz v „Geogr. Mittheilungen“ leta 1969., str. 441., z zemljovidom od A. Petermanna, razlagal, namesto da Arbanasi ali Ščipetari, ali sami ali pa z Bolgari in Srbi vred, živijo okoli Šare-planine, od Prizrena do Prokoplja, samo da jih je v poslednjem mestu, kakor g. Verković izrečno veli, le malo. **) V Prizrenu, pravi, da stanujejo razun Srbov, Ščipetarov, tudi mnogi Bolgari in Valaho-Cincari (Macedonski Vlahi), kateri poslednji pa tudi slovanski znajo. — Dibra, veli, da je bolgarska in tamošnji Bolgari zovejo se „Mijaki“; zraven njih so neke vasi Grške vere, ki pa ne govoré slovanski, al službo božjo, dokler je v Ohridi bil patrijarh, so opravljale v slovanskem jeziku.

Iz navedenih podatkov g. Verkovića se vidi, da samo Mademochoria (stara Chaleidika) je čisto grška, v okraji „Ziehna“ da je Grški živelj; v Sereskem okraji in Dramskem da je Bolgarski močnejši, poslednji da ima celó v okraji Pravište poleg morjá večino, da Grški v notranjih okrajih čisto izgine, da je Turški mnogo slabši od Bolgarskega, a ta da se je v Nevrokopskem in Razložkem okraji skoraj povsod sam obdržal. ***) Potem je pravo, dasta se okraja Sereski in Dramski v gori omenjeni razpravi od leta 1869. („Geogr. Mittheil.“ str. 441) deloma Bolgarskemu področju dodelila, samo da bi se ravno to bilo moralo storiti tudi gledé okraja Pravište.

Nadalje je iz teh podatkov razvidno, da so se v gori navedeni razpravi meje Bolgarskega naroda na jugozahodu in zahodu precéj natanko zaznamovale, da je Dibra, da! še celó Šara-planina slovanska, kar je na večkrat navedenem zemljevidu le deloma naznačeno. Ali ni po tem takem več nego predrzno, trditi, da določbe San Štefanskega dogovora o miru gledé Bolgarskih mejá narodopisno niso opravilene?! ****)

Obraznave deželni zborov.

V deželnem zboru Doljno-Avstrijskem

je poslanec Schönerer predlagal, naj se ustavnemu odseku naroči, da še v tej sesiji predlaga načrt o premembi volilnega reda, po katerem naj bi, kakor drugi volilci, tudi volilci kmečkih občin direktno volili (tedaj brez naprejšnje volitve volilnih mož).

*) Ta sela so Turki in Angleži sedaj spuntali proti Rusom.

**) On poroča, da so se še ti odselili, kar so Srbi to mesto vzeli.

***) Ravno v teh okrajih spuntali so se sedaj Bolgari proti Turkom, ki so jih bili začeli tako klati, kakor so nedavno njihove brate ob Balkanu klali.

****) Ne žaliyo tedaj ne narodopisa ne pravice, meje dogovorjene za Bolgarijo v San Štefanu, pač pa meje, ki jih je za-njo odločil Berolinski kongres.